

P-135

ok 15

T-76

Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi toimetused. Nr. 3

Akadeemiline Põllumajanduslik Selts viendal aastapäeval

Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi väljaanne
Tartu, 1925

63 (474.2.07)

✓

24

II - 60/a

135

~~77260~~

P-135

Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi toimetused. Nr. 3

T-7E

Akadeemiline Põllumajanduslik Selts viendal aastapäeval

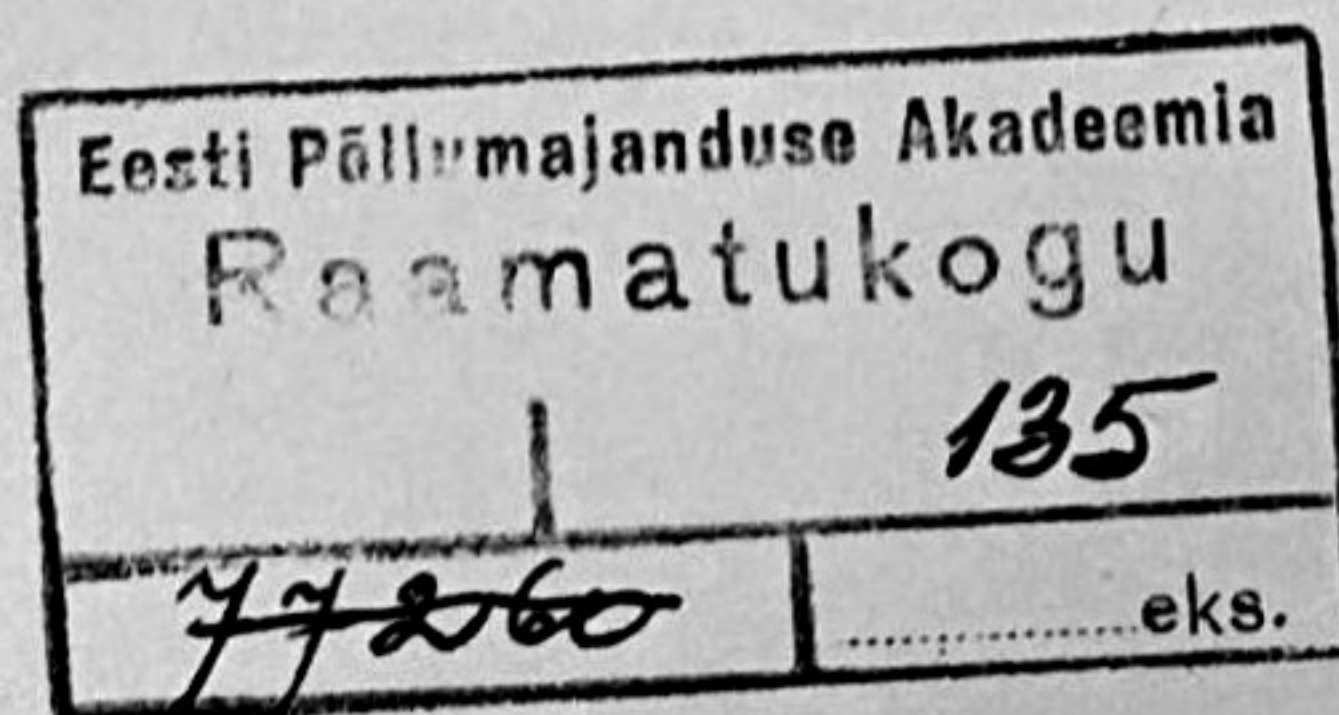

Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi väljaanne
Tartu, 1925

84-11

Akad. Loomaarstiteadusliku
Seltsi Raamatukogu.

No 105.

Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi püüded ja ilme.

Prof. P. Köpp.

Kui Eesti ülikool avati ja ühes sellega võimalused avanesid teadust käsitada niihästi õpetamises kui ka uurimise töödes, kodumaa ja tema huvide seisukohalt väljainnes, siis avanesid ka meie noortel võimalused koonduda nii mitmekesisestesse organisatsioonidesse ja oma paremat tahtmist ja jõudu tööle rakendada enese arendamiseks tulevaste elu ülesannete tarbeks vaba kodumaa pinnal. Sellesse ajajärku kuulub nõnda-nimetatud akadeemiliste seltside asutamine. Tähendatud seltse asutati noore Eesti ülikooli juurde nii paljudel erialadel, kus õpetajad kui ka õpilased ühes koos võimalust leidsid üksikuid teaduslisi küsimusi, eriti kodumaa huvide seisukohalt, käsitada. Endine Jurjevi ülikool ei olnud kaugeltki mitte viimaste hulgas oma teadusliku tegevuse poolest, kuid kõik see tegevus arvestas suure Venemaaga, kahe silma vahele jättes ehk õige nõrgalt tähelepanu pöörates selle maa oludele, kus ta asus. Ühes Eesti iseseisvuse loomisega ja ühes omapärase ülikooli avamisega sai kogu rahva haritud jõu silmad nende mitmekülgsetele kultuurilistele küsimustele pööratud, mis võõra võimu sunnil paisul juba ammugi lahendamist ootasid.

Sellesse ajajärku kuulub ka Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi asutamine. 5. novembril 1920 a. kogusid paarkümmend põllumajandusteaduskonna üliõpilast nõupidamisele mõnesuguse seltsi asutamise asjus. Missuguse töökavaga ja missuguste ligemate ülesannetega pidi see selts olema, — niisama ka missuguste abinõudega tuleks eesmärkide poole püüda, kõik see oli esialgu veel selgumata. Tunti tarvidust enese arendamise järele. Agroom peab mitmekesiselt oma raskele elukutsele ettevalmistatud olema. Peab tungima mitmekesisestesse teadustesse, peab tundma tegelikku elu ja selle nõudeid, peab olema osav kõnemees jne. Ülikoolil kui ametlikul õppeasutusel on raske kõike neid tarvidusi täita, siin piirdub tegevus enam-vähem teoreetilise õpetusega ja praktiliste harjutustega laboratooriumides, katsejalamades jne. Kuidas seda kõike, mis ülikool pakub, tegelikkude põllumeeste

keskele viia, missuguseid võtteid selleks tarvitada; missugune on see pind, kus agronoomil tuleb töötada, — kõikide nende küsimuste lahendamine peab sündima suuremal määral väljaspool ülikooli omavahelistes organisatsioonides.

Sellest tarviduse tundest väljainnes asutati Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Ülesse seatud põhimõtte täideviimine sai varsti seltsi liikmete tungivaks sooviks, hakati sagedasti koos käima, mõtteid vahetama. Ühes sellega selgusid ikka enam ja enam seltsi eesmärgid kui ka abinõud eesmärkide kättesaamiseks. Selts omandas sisemiselt kui ka välimiselt aeg-ajalt kindlama ilme ja on seda ilmet tänini alles hoidnud, ilma, et siin suuremaid pragusid nähtavale oleks tulnud.

A. Lomp'i foto.

Akadeem. Põllum. Selts'i juhatus 1925 a.

Istuvad pahemalt paremale poole: J. Velbaum, J. Pullerits, dots. L. Rinne, assist. A. Mägiste (sekret), prof. P. Kõpp (esimees), dots. N. Rootsi (laekahoidja), assist. E. Roger, prl. Ž. Martin A. Vask ja assist. A. Käsebier (majaisa).

Seltsi eesmärk on kokkuvõttes:

- 1) Liikmete mitmekesine arendamine.
- 2) Kodumaa põllumajanduse ja ühistegevuse uurimine.
- 3) Tutvunemine järjekindlalt, aasta-aastalt meie riikliste, omavalitsusliste kui ka ühiskondliste organisatsioonidega, nende tegevusega ja kavatsustega. Siin on pääasjalikult neid organisatsioone mõeldud, mille tegevus põl-

lumajandusega seotud — näit. suuremad põllumajanduslikud ühisused ja kesk-
ühisused, Põllumeeste Keskseits, Põllutööministeerium, Riigistatistika kesk-
büroo jne. jne.

4) Ligema läbikäimise korraldamine tegelikkude põllumeestega, töötamis-
tingimustega ja oludega tutvunemine jne.

Need oleks kokkuvõttes pääülesanded, mis omakorda jagunevad vähe-
matesse küsimustesse. Ühesõnaga — agronoomi enese arendamine ja nende
oludega tutvunemine, kus tuleb valitud elukutsega tegutseda.

Päale tähendatud 4. ülesande on Ak. Põllum. Seltsil veel eesmärgiks
oma liikmete vahel hääd vahekorda luua, üksteist kasvatada ja ligemalt tundma
õppida, et need, kes omas elukutses ühte iket veavad, üksteise kõrval hääd
sõpradena esineks, sest ka sellel on suur tähtsus tööviljakuse päale. Kuuen-
damaks olgu veel tähendatud, et Ak. P. S'il on püüdeks poliitilisi lahkarva-
misi ja lõhesid, mis halvavalt kodumaa põllumajandusliku edu päale mõjuvad,
kaotada. Seltsi hüüdsõnaks on: „Töötada kodumaa põllumajanduse tõstmise
tähe all eesti edumeelse põllumehe vaimus!“ Olgu küll, et parteipoliitikas
Ak. P. S. täielikku erapooletust nõuab, seisab ta kutsehuvide seisukohalt
vaadates põllumeestele kõige ligemal ja püüab siin kaasa aidata, kus abi tarvis
ja kus aitamine võimalik.

Nende mitmekülgsete eesmärkide kättesaamiseks tarvitab Ak. P. S. järg-
misi abinõusid:

1) Kõned eneste harimiseks. Kõnede abil tutvustatakse liikmeid tege-
liku elu nõuetega Eestis, niihästi tegelikkude põllumeeste ringkondades, kui
ka mitmesugustes riiklistes, omavalitsuslistes, ühiskondlistes jne. asutustes.
Kõnedega tutvustatakse liikmeid ka välisilma uuemate saavutustega põlluma-
janduse alal. Eriti leiavad kõnedes pedagoogilised küsimused käsitamist.
Kõnedele järgnevate läbirääkimistega harjutatakse kõneosavuses, vaidlustes,
ülasseastumises jne.

2) Mitmekesiseid üksikuid ülesandeid saadetakse korda toimkondade
kaudu, mida teatav rühm liikmeid mõne küsimuse lahendamiseks võib vabalt
arutada. Nii on oskussõnade loomiseks, Eesti muinsuse uurimiseks, fotogra-
feerimise õppimiseks, arvustamise, korraldamiseks, umbrohtude uurimiseks,
liikmete omavahelise hää vahekorra loomiseks jne. jne. oma ette iseseisvad
toimkonnad, kus liikmed oma huvide ja kalduvuste kohaselt töötada võivad.

3) Kolmandamaks korraldab selts omale raamatukogu ja lugemislauda,
mis liikmetele alati tarvitada.

4) Neljandamaks avaldab selts oma toimetustena mitmesugust põlluma-
janduslist kirjandust, mis iseseisvate uurimiste tagajärjel tekkinud ehk muidu
populaarselt kokkuseatud tööd.

5) Selts korraldab õppereise niihästi sise- kui ka välismaale.

6) Selts korraldab kõnekoosolekuid tegelikkudele põllumeestele päeva-
küsimuste üle.

7) Selts korraldab ka omavahelisi koosviibimisi meelelahutuseks, kars-
keks ja kaineaks ajaviiteks.

Kokkuvõttes pean tähendama, et eesmärgid on mitmekesised; ka nõud on mitmekesised milledega eesmärgi poole püütakse. Siis tuleb ka tähendada nende raskuste pääle, millega terve tegevus seotud. Seltsi liikmeteks on ülikooli õppejõud, mõned agronoomid, kuid suuremalt jaolt aga üliõpilased. Viimased on aga liikuv element, mis kogu õppeaja kestvusega kui ka üksikute semestritega seotud — tuleb ja läheb. Raske on siin järjekindlat ja ühist ilmet hoida. Teiseks tuleb tähendada, et suurem osa liikmetest ei ole oma stuudiumiga veel nii kaugele jõudnud, et võiks suuremaid iseseisvaid küsimusi lahendada. Kolmandaks on põlluteaduse üliõpilane suvel kui talvel töödega koormatud, eriti mitmekesised praktikumid võtavad palju aega. Teiste teaduskondade üliõpilased on selle poolest paremas seisukorras. Neljandamaks tuleb ka allakriipsutada, et noored tegelased on tihti liiga palavaverelised, kellel raskem kindlat ilmet ja jume oma tegevusele anda.

Kõige selle pääle vaatamata on 5 aastat tööd tehtud ja on sääljuures ka teatavaid tagajärgi saavutatud. Kogu tegevuse juures on liikmete vahel alati hää vahekord ja suur huvi oma Seltsi vastu valitsenud, mis edukamat tegevust võimaldas.

Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi 5. aasta tegevusest.

A. Mägiste.

Akadeemiline Põllumajanduslik Selts tekkis 1920 a. sügissemestril, mil oli üldse n. n. akadeemiliste seltside asutamise hooaeg. Esialgne töökava asutamise ajal oli ette nähtud kaunis laialine, kuid selle teostamine sünnitas esialgu raskusi, eriti majanduslikust küljest. Varsi aga leiti teid, et saadi korralduda ja tegevust võrdlemisi ruttu laiale alusele rajada. —

Tahaks ülevaate anda Seltsi tegevusest üksikute aastatel ja üldkokkuvõtteid.

Iga selts koosneb liigetest ja osalt oleneb Seltsi tegevus ka liigete rohkusest, sellepärast tahaks anda kõigepäält ülevaate APS'i liigete arvu kohta.

Seltsi asutamisaastal —	1920 a.	oli 56 liiget
järgmisel —	1921 a.	„ 93 „
	1922 a.	„ 117 „
	1923 a.	„ 143 „
	1924 a.	„ 190 „

ja praegust on APS'il juba üle 250 liikme. Liigete arv, nagu näha, on suuresti kasvanud igal aastal ja seda kindlasti käsikäes Põllumajandusteaduskonna üliõpilaste arvu kasvamisega. Suurem osa agronoomia üliõpilasi on ka APS'i liikmed. Põllumaj.-teaduskonna õppejõud on peaaegu kõik APS'i liikmed ja on võimalust leidnud kaasatöötamiseks. Pääle selle on APS'i liigeteks veel õppejõude teistest teaduskondadest, agronoomide ja üliõpilaste teistest teaduskondadest. Sellest liigete arvu kasvamisest ja koosseisust võime järeldada, et APS'i vastu on huvi tuntud ka väljaspool agronoomilisi ringkondi ja agronoomilistes ringkondades väljaspool Tartut.

Et Seltsi juhtimisest ülevaadet saada, ei ole vahest huvitusest silmade eest mööda lasta libiseda APS'i juhatuse koosseisu üksikuil aastail.

- 1920 a. Esimees K. Zolk — abi A. Käbin
Kirjatoim. A. Eslas „ prl. M. Kohlap
Laekahoidja: R. Miller.
- 1921 a. Esimees: dots. P. Kõpp — abi A. Käbin
Kirjatoim.: A. Eslas — „ A. Trubok
Laekahoidja: M. Gross.
- 1922 a. Esimees: dots. P. Kõpp — abi N. Roosa
Kirjatoim.: A. Mälson(Mägiste) — „ A. Käsebier
Laekahoidja: J. Kükamees (Velitar)
Majajäse: A. Eslas.

- 1923 a. Esimees: dots. P. Kõpp — abi N. Roosa
Kirjatoim.: E. Roger — „ J. Viilip
Laekahoidja: dots. N. Rootsi
Majaisa: A. Miljan — abi E. Topman.
- 1924 a. Esimees: dots. P. Kõpp — abi E. Roger
Sekretär: P. Ruubel — „ R. Tamm
Laekahoidja: dots. N. Rootsi.
Majaisa: A. Käsebier.
- 1925 a. Esim: Prof P. Kõpp — abid E. Roger ja Västriik
Sekret.: A. Mägiste — „ Pullerits ja Velbaum
Laekahoidja: dots. Rootsi — abi Vask
Majaisa: A. Käsebier.
Ametita juhatuse liigeteks: dots. L Rinne ja agr. J. Mets.
(Vaata pilt nr. 1.)

Nagu nendest juhatuse koosseisudest tähele võib panna, on prof. Kõpp ligemale 5 aastat APS'i esimees olnud, väsimatult Seltsi tegevust juhtinud ja uusi ideid leidnud, kuidas Seltsi evolutsiooniliselt edasi viia.

Samuti pikemat aega — nimelt 3 aastat — on APS'i kassat juhtinud dots. N. Rootsi

Ühistegelistes asutustes on eduka tegevuse põhi, kui juhatus liig muutuv pole. APS'is on alati alles jäänud juhtivam osa juhatusest, mis on rohkesti kaasa mõjunud, et ülesvõetud ideed ja ülesseatud sihid on teostatud.

Ei ole siis vahest sugugi ülearune nimetatud lugupeetud õpetajaid vaevarikka töö eest tänada.

Juhatus on pidanud koosolekuid:

1920 a.	6 ja aj. juhat. koosol. 2,	kus harutletud kokku	31 küsim.
1921 a.	20 koosolekut	„ „ „	104 „
1922 a.	21 „	„ „ „	118 „
1923 a.	12 „	„ „ „	98 „
1924 a.	14 „	„ „ „	94 „

Seega kokku kuni 1. I. 1925 a. 75 koosolekut, kus harutletud kokku 445 küsim.

Tähtsamaks ja võib öelda ka järjekindlamaks tegevusalaks kogu aja kestel on olnud

kõnekoosolekud

ehk õigemini üldkoosolekud, sest neil koosolekutel on arutletud pääle kõnede ka Seltsi puutuvaid ametlikke küsimusi ja jooksvaid asju.

Juba Seltsi teisel tegevusaastal võttis juhatus omaks põhimõtte kõnekoosolekute korraldamisel, et on vaja informeerida Seltsi liikmeid igasuguste Eesti põllumajandusliste asutuste ja ettevõtete tegevusega. Selleks on palutud e.-v. kindla kava järele kõnelema mitmesuguste suuremate põllumajandusliste asutuste juhtivaid jõude ja eriteadlasi. Selle kõrval on aga alati silmas peetud omi Seltsi liikmeid, kellel ettekandeks ainet. Kõnedele on järgnenud aati läbirääkimised, kus elavalt sõna on võetud.

Üldkoosolekuid arvu poolest üksikutel aastatel vaadeldes — jagunevad nad järgmiselt:

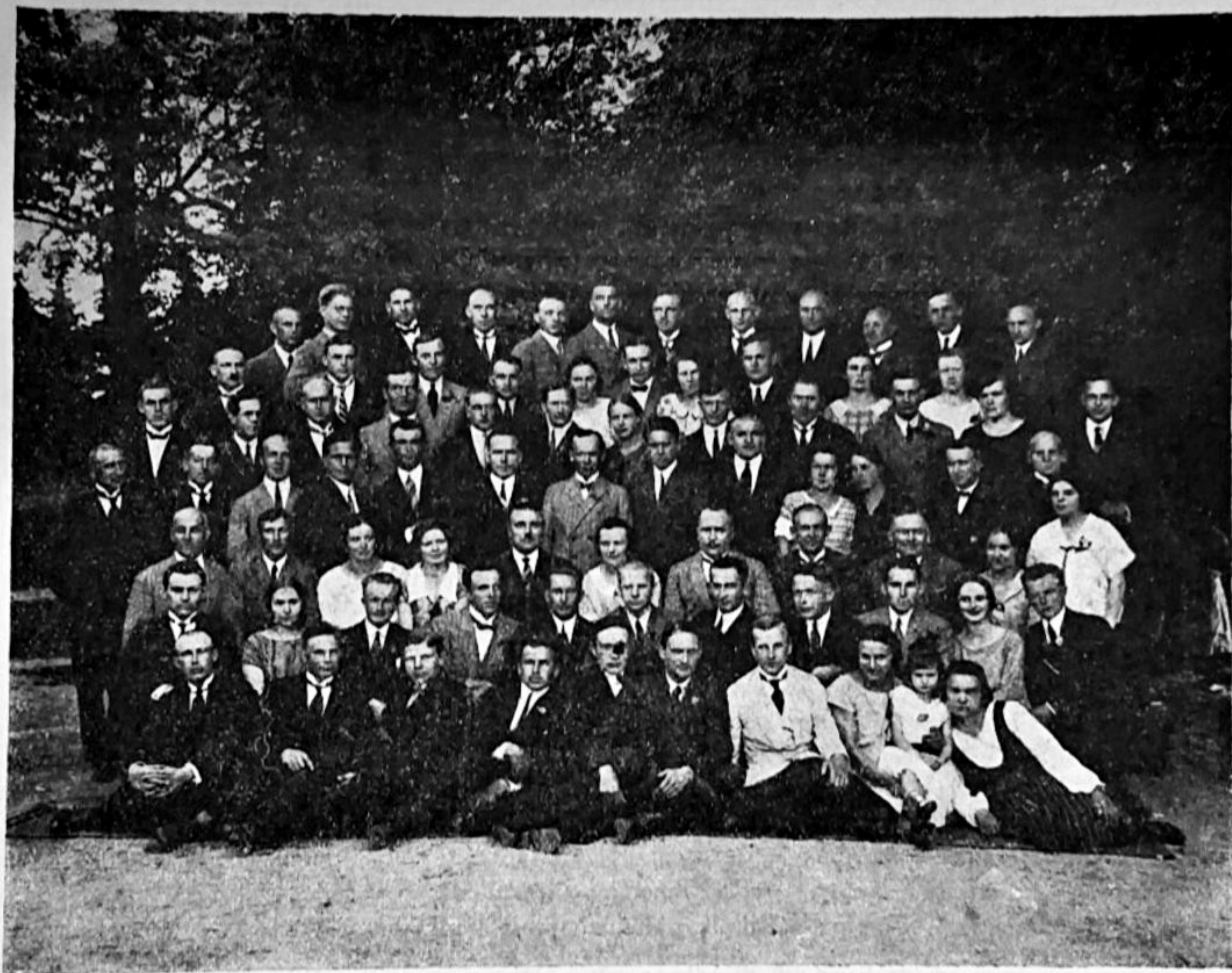
1920 a.	kõnekoosolekuid	— asjaajamis-, õieti asutamisk.	3.
1921 a.	„	9, „	1.
1922 a.	„	8, „	2.
1923 a.	„	8, „	3.
1924 a.	„	11, „	3.
1925 a. tänini	„	8, „	1.

Seega kokku kõnekoosolek. nendel viiel aastal 44 ja asjaajamiskoosolekuid 16.

Kõnedega on seni esinenud APS'is järgmised isikud järgmistel teemidel:

- 1921 a.** 1. Prof. Kõpp, „Kõrgema põllumaj. hariduse küsimus Euroopa riikides“.
I sem. 2. K. Zolk: „Entomoloogia katsejaamad.“
 3. A. Käbin: „Meie ühistegeliste asutuste organiseerimise küsimus“.
 4. J. Rüütel: „Kuidas loodus külvab.“
 5. A. Käsebier: „Meie viljapuu-aedade seisukorrast“.
 6. P. Kõpp: „Kõrgema põllum. hariduse küsimus meil“.
 7. V. Bahman: „Eesti talu enne linnupriiks saamist“.
 8. K. Teräsvuori: „Soome Põllumajand. Seltsidest“.

A. Lomp'i foto.

APS'i suvipäevast Raadil, 1925 a. osavõtjad.

- II sem.** 9. J. Rütel: „Aiandus Saksamaal, Schweitsis ja Itaalias“.
 10. P. Reim: „Põlva kihelk. talu viimastel teoorjuse aastatel“.
 11. K. Zolk: „Vaatlused ja katsed entomoloogia katsejaamas 1921 a. suvel“.
 12. V. Bahman: „Eesti põllumajanduse ajaloo uurimine“.
- 1922 a.** 1. Prof. Teräsvuori: „Taimenbioloogia katsejaama tegevusest läinud aastal“.
I sem. 2. P. Kõpp: „Kodumaa põllumajanduse uurimise küsimus.“
 3. Cand. agr. J. Hünerson: „Põllutöökoda“.
 4. V. Bahman: „Kodumaa põllumaj. ajaloo uurimine“.
 5. Agr. J. Mets: „Eesti lina uurimisest ja selle uurimise ülesannetest“.
 6. Dots. J. Uluots: „Majapidamise juriidilised päavormid Eestis“.

- II sem 7 M. Reinik: „Mesilastepidamisest ja selle tähtsusest Eestis“.
 8. A. Oja: „Muljed ja tähelepanekud Daanimaaalt“.
 9. Agr. J. Ümarik: „Põllumajanduslik haridus Eestis ja tuleviku kavatsused“.
 10. K. Kompus: „Luunja katsejaama tegevusest“.
 11. A. Käsebier: Patogeneesi eeltingimused taimeriigis.
- 1923 a. 1. N. Roosa: „Muljed Soomemaalt“.
 I sem. 2. J. Kurkus: „Põllumajanduslikust statistikast“.
 3. P. Kõpp: „Põllumajandusliku hariduse nõrkadest külgedest“.
 4. Hra Nurmberg: „Aiavilja seemnekasvatuse ülevaade läinud aastal“.
 5. A. Käbin: „Muljed Tartumaalt“.
- II sem. 6. K. Zolk: „Rootsimaa katseasjandus“.
 7. Agr. L. Rinne: „Alused sookultuuri korraldamiseks Eestis“.
 8. A. Eslas: „Maatulunduse rentabiliteedi uurimise korraldamine raamatupidamise alusel Eestis“.
- 1924 a. 1. Dots. Kõpp: „Tartu Ülikooli põllumajandusteadusk. õppekava võrreldes samasugustega teistes maades“.
 I sem. 2. J. Aamisepp: „Sordiküsimus kartulikasvatuses“.
 3. Agr. J. Mets: „Liivi linaseeme Lääne-Euroopa linakasvatuse alusena“.
 4. Hra Priimets: „Ajakohase põlluharimise meetodid Eestis“.
 5. B. Säga: „Põldkatseliste andmete ümbertöötamine“.
 6. K. Unt'ikõne „P. K. Estonia tegevusest“.
- II sem. 7. A. Käbin: „Tähelepanekud maatulunduslikust elust Soomes“.
 8. K. Liideman: „Talituskapitali tähtsus põllumajandusliku toodangu tõstmiseks Eestis“.
 9. Prof. P. Kõpp: „Mis võib ja peab noor põlluteadlane õppima Dr. Al Eischmidtilt (10 a. surmapäeva puhul)“.
 10. Dots. L. Rinne: „Agronoomi ülesanded ühiskondl. agronoomia alal“.
 11. K. Zolk: „Entomoloogia katsejaama tegevusest 1924 a.“
- 1925 a. 1. A. Eslas: „Schweitsi maatulundusest“.
 I sem. 2. A. Käsebier: „Üldised sihtjooned APS'i tegevuses ja kohustused, mis langevad üksiku kaasvõitleja päale“.
 3. Th. Pool: „Silo küsimusest“.
 4. Dots. A. Luksepp: „Raadio ja tema kasutamisevõimalused põllumajanduses“.
 5. Dr. Manninen: „Muistsest põlluharimisest Eestis“.
 6. Ed. Kääparin: „Muistsest põlluharimisest Põide kihelk. Saaremaal“.
- II sem. 7. Prof. P. Kõpp: „APS'i lähemad ülesanded“.
 8. Prof. P. Kõpp: „Riiklik põllumajanduse nõukogu“.

Kokku on olnud ettekandeid 29 isiku poolt, millises arvus 21 APS'i liikmed.

Kokku peetud 44 koosolekul 49 kõnet 29 isiku poolt. Nagu ettekantud kõnelejate nimedest võis järeldada, on APS'is kõnelemas käinud eriteadlasi väga paljudelt aladelt, mille läbi on seltsi liikmeid alati püütud informeerida meie areneva põllumajanduse seisukorraga ja tuleviku sihtjoontega. Ja peab tähendama, et see õige tähtis on noorele agronoomile tegelikku ellu astudes.

Liigete arvu kasvamisega on loomulikult ka tõusnud koosolekuist osavõtjate keskmine arv üksikuil aastail, kuid mitte proportionaalselt liigete arvule. See oleneb sellest, et ikka rohkem ja rohkem APS'i liikmeid tegelikku ellu valgub — Tartust eemale.

Koosolekuist osavõtjad üksikuil aastail.

1921. a. keskmiselt 40 inimest (9 koosolekut).
 1922. a. „ 45,7 „ (12 „).

1923. a.	"	46	"	(11	"	)	
1924. a.	"	49	"	(14	"	)	suurim osavõtjate arv 84 in.
1925. a.	"	59	"	(9	"	)	" " " 92 "

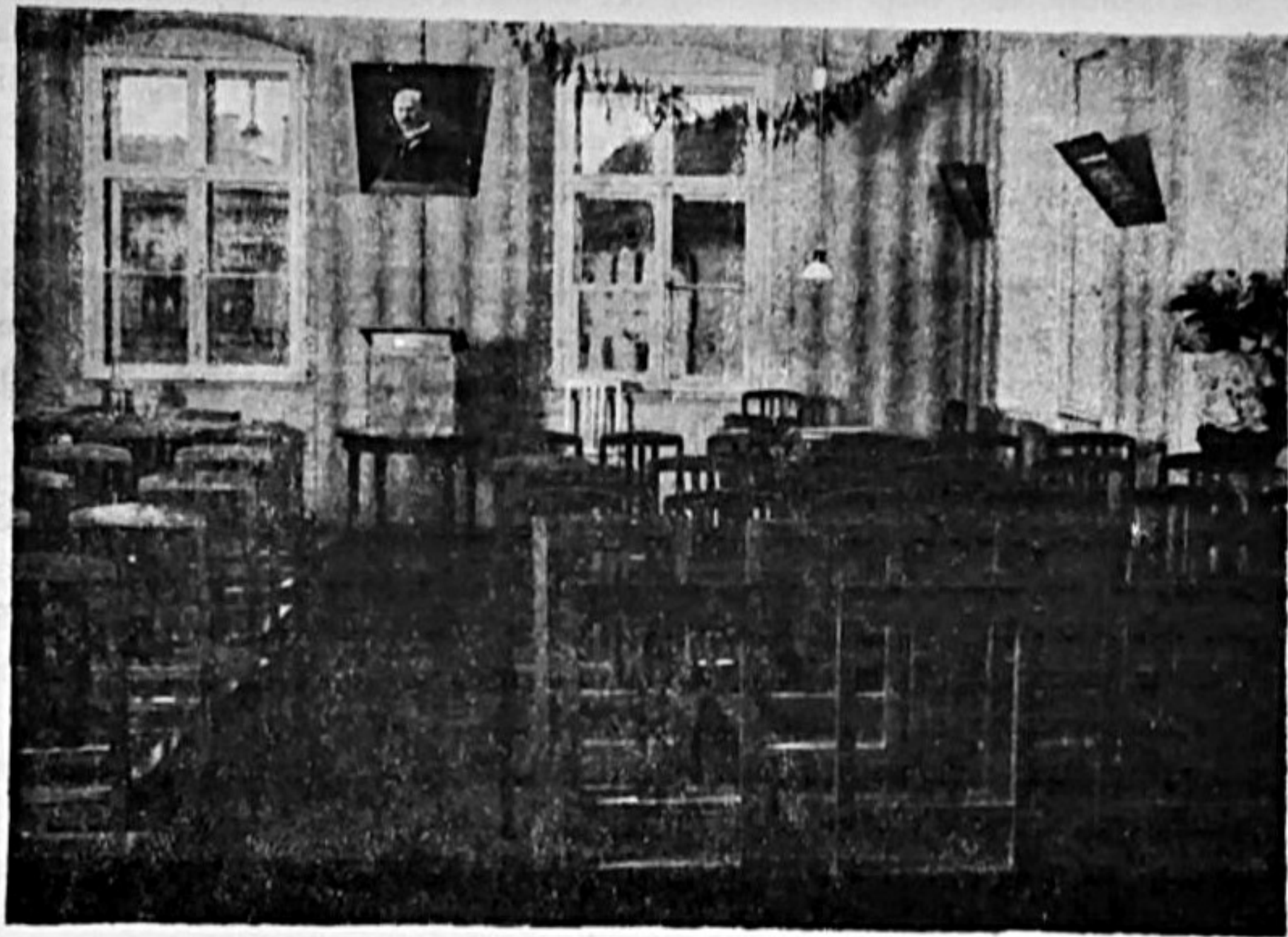
Päale üldkoosolekute, mis semestri kestel peetakse, on APS'il traditsiooniliseks kujunenud teistsuguste ülesannetega ja sihtidega

APS'i suvipäevad,

mis peavad suvel päevaks kokku tõmbama endised ja praegused APS'i liikmed kõigist kodumaa nurkadest, et päevade ajal ametlikku koosolekut pidada Seltsi põhimõteteliste küsimuste harutamiseks, Seltsist eemalviibijate liigete tutvustamiseks l. a. tegevusega, omavahelise tutvuse ja sõpruse sidemete värskendamiseks jne.

Koosolekuid on seni peetud 1924 ja 1925 a. suvel — s. o. kaks. Mõlematel kordadel peeti koosolekud Raadil rohkel osavõtul (Vaata pilt nr. 2) ja neid on kavatsus ka tulevikus sääl korral-

A. Lomp'i foto.

Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi koosolekute saal.

dada, sest iga suvi on kena kogukene üliõpilasi Raadil katsejaamades töötamas, kes korraldustööd läbi viivad. Ka päev on kindlaks määratud — nimelt pühapäev päale jaanipäeva, kui see pole jaanipäevale järgnev päev.

Mõlematel päevadel olid külaskäigud: 1924 — Vahile, 1925 — Vasulasse. Öhtul pargis muusika, ilutulestus ja ühised laulud. Nendest osavõtjaile on jäänud hää mulje.

APS'i majanduslik seisukord.

1920. a. lõpul oli kassa tasakaalus 650 margaga. Sissetulekud ainult liikmemaksudest.

1921. aasta algul juba võeti kõige esimeses järjekorras kaalumise alla, kuidas Seltsi majanduslist külge kindlustada. Eelarve seati 1921. a. päale kokku 25.000 marga suuruses, mille juures loodeti väljaspoolt toetust saada. Toetuse soetamiseks kui ka Seltsi sihtide tutvustamiseks pöörati kirjadega kõigi kodumaa põllumajanduslike seltside ja ühisuste poole, mille tagajärjel saadi nendelt 55.000 mk. Edasi — kavatseti hakata ajalehile Seltsi liigete poolt artikleid saatma, tasu millede eest pidi saama Seltsile. See ei annud aga Seltsile kuigi suuri tagajärgi. Suurema sissetulekuna aga kujunes sel aastal toetajate liigete kogumine, mis üle 70 000 marga kokku tõi. Kassa aruanne oli aasta lõpul tasakaalus 205 000 margaga. Sellest jäi päranduseks järgmisele tegevusaastale umbes 55 000 marka.

1922. a. kassa aruanne oli 260.835 m. tasakaalus. — Suuremad sissetulekud olid toetused ühistegelistelt asutustelt ja maakonna valitsustelt.

1923. a. Kassa aruanne oli 463.800 m. tasakaalus.

Suuremad sissetulekud olid jällegi nagu eelmisel aastal ühistegel. asutustelt, kuna siia juure tuleb veel Seltsi oma ettevõtte, rahalise loterii korraldamine, mis suurema summa sisse tõi.

1924. a. kassa bilans oli umbes 300.000 mk., seega vähem endisest aastast. Suuremad toetused sel aastal olid maakonna valitsustelt (70.000) ja ühistegel. asutustelt (35.000). — 1924. a. lõpul asuti teise, suurema kui juba enne korraldatud, rahalise loterii korraldamisele, mis Seltsilt 1924. a. kulusid nõudis, kuna raha loositähete müüjatelt alles 1925. a. algul hakkas kokku tulema. Loterii oli korraldatud põllumehe käsiraamatu ilmutamiseks kapitali soetamise otstarbel.

Nagu ettetoodud arvudest oli näha, on seltsi rahaline läbikäik järjekindlalt suurenenud ja sellega käsikäes kogu tegevus. Iga ettevõtte, ehkki väike, on seotud kuludega ja loomulik, et majandusliku võime suurenemisega ka kogu tegevus kindla ilme on omanud; on saadud hakata otsekohesid sihte teostama.

Juba Seltsi asutamisest päälle tunti tungivat vajadust ruumide järele, kus üld- kui ka juhatuse- koosolekuid pidada, kuhu lugemislauda ja raamatukogu asutada, kus toimkondadele töötamiseks ja koosolekuteks päävarju anda. Esimesed üldkoosolekud 1920 a. — õieti asutamiskoosolekud — peeti Ülikooli peahoones V. auditooriumis. Järgmisel s. o. 1921 a. osalt samas auditooriumis, kuid osalt Ülikooli peahoones III korral — Põllumajanduse kabinetis, mis oli tol korral ka enamjao eriainate loengute auditooriumiks. Sel aastal peeti üks üldkoosolek veel Aia tänn. Ülikooli hoones — Entomoloogia auditooriumis. Seega aasta kestel üldkoosolekuid peetud kolmes kohas. Samuti liikuv oli ka juhatuse koosolekute asukoht. Tihti tuli neid erakortrites pidada — ja just õige rohkesti APS'i esimehe hra Kõppu pool.

Juba 1921 a. lõpul vaadati ringi, kust saaks Seltsile kortrit üürida, kuid niipea asi ei edenenud, ehkki väljavaated ei puudunud.

1922 a. eelarvessegi oli kortri üüriks ja sisseseadeks 90.000 mk. üles võetud, oli juba vastav ruumi kesklinnas teada, s. o. praegune ruum, kuid et endine üürnik niipea ruume ei vabastanud, tuli ikka oodata ja päävarjuta olla kuni oktoobrikuuni, mil korter alles kätte saadi.

Kogu 1922 a. koosolekud kuni 25. oktoobrini peeti Ülik. peahoones audit. nr. 5. ja juhat. koosolekud enamjaolt prof. Kõppu korteris. Ülikooli ruumides koosolekute korraldamisel, tuli igakord hra rektorilt vastav luba muretseda. Vastutulelikkus säält oli alati, kuid tülikas oli see mõlematele pooltele — nii lubajale kui palujale.

25. oktoobril, s. a. on sellest 3 aastat, kus pidulikult võisime praegused ruumid APS'i koduna avada.

Nüüd oli seltsil oma kodu, millega ühenduses kohe lugemislaud, peaaegu kõigi Eestis ilmuvate ajalehtede ja ajakirjadega avati, raamatukogule sai oma ruum, ehkki väike, koosolekutele kindel koht, toimkondadele tegevusvõimalusi jne.

Seltsi kasvades tundusid ruumid igati kitsaks jääma. Õnnelik juhus, nimeltkõrvalruumide vabanemine — andis soodsa võimaluse käesoleva aasta veebruaris kortrit märksa laiendada.

Ruumide laiendamisega on avanenud muidugi võimalus toimkondade edukamaks tööks. Käesoleva aasta algul tekkiski juure uusi toimkondi, mis hooga töösse on asunud. Üldiselt ja lühidalt, tahaks esitada ülevaate APS'i juures praegust tegutsevate ja endistel aastatel tegutsenute

toimkondade üle.

Esimesel APS'i tegevus-semestril s. o. 1920 a. toimkonnad tegevusesse ei saanud veel asuda, ehkki harutleti juba siis töökava üksikutel aladel. — 1921 a. algusest aga päälle asuti toimkondadena töö juure, niipalju kui ruumi-olud seda lubasid.

Üks esimesi asutatud ja ka praegust tegutsevaid toimkondi on
oskussõnade toimkond.

Ta ülesanne on põllumajandusse puutuvate osakondade loomine ja kogumine rahvakeelest 1921 a. on toimkond pidanud 13. töökoosolekut ja 5 üldkoosolekut. — Kokku se aastal loodud 174 oskussõna. — Järgmisel s. o. 1922 a. korraldati ankeet rahvakeelsete põllumajandusliste oskussõnade kogumiseks, kuid vastuseid tuli kokku vähe. Peeti rohkesti töökoosolekuid, kus pääasjalikult loodi majandusteaduse oskussõnu. 1923 a. algul töötat

need lõpulikult ja anti trükki. Äratõmbeid levitati tutvustamiseks. Viimasel ajal näib, et neid kaunis sagedasti sõnas kui ka kirjas tarvitatakse. Sel aastal asuti oskussõnade loomisele põllut. riist. ja masinateaduses, kuid toimk. ei saanud seda tööd lõpule viia, üksikute toimkonna liigete ajapuudusel. Sama, 1923 a. lõpul alustati oskussõnade loomisega. Sordiarenduse alal mis lõpule viidi 1924 a. ja avaldati „Agronoomias“. — Käesoleval aastal on väikest seisakut selle toimkonna tegevuses märgata, mis toimk. juhi teadaande põhjal olenev vastava keeleteadlase ajapuudusest.

Käesoleva semestrini on toimkonda juhitanud ksv. A. Oja. Toimkond on töötanud enamasti väikearvulisena, mille liigeteks vastava teaduseharu ülikooli õppejõud, eestikeele lektor hr. Veski ja asjast huvitatud APS'i liikmed.

A. Lomp'i foto.

APS'i lugemistuba.

Asutamise aja järjekorras teine oli

metsaasjanduse toimkond,

mis tegutses 23 apr. 1921. pääle. — toimkonna ülesanne oli üliõpilaste omaabi nende õpingute ja prakt. harj. juures. Seks mimiografeeris ta puude ja põõsaste määraja, valmistas putukate surmamise ja kogumise abinõusid üliõpilastele ja planketid geodeesia praktiliste tööde jaoks. Selles toimkonnas töötasid pääasjalikult metsateaduse-osakonna üliõpilased. — Nende arvu kasvamisega tekkis aga tarvidus oma eri-seltsi järele, mispärast nad enamjaolt APS'ist lahkusid, asutades omale Akad. Metsa Seltsi. — Sellega soikus ka metsaasjand. toimk. tegevus.

Samuti 1921 a. tegevust alustanud ja edukalt arenenud on

raamatukogu toimkond,

millele allub ruumide muretsemisest pääle ka lugemislaud.

Raamatukogu on lühikese aja ja alguses majandusliku kehvuse pääle vaatamata kaunis suureks kujunenud. Praegust on kogus umb. 2000 köidet 214.000 marga väärtuses. Raamatukogusse on muretsetud võimalikult kõik Eesti keeles ilmunud põllumajanduslikud raamatud ja teiseks võõrakeelsed, pääasjalikult saksakeelsed, sisu ulatuses niisugused, mis ülikoolis eksamite nõuetele ja magistri-eksami kavale vastavad. Tähtsamad raamatud on kogus mitmes eksemplaris.

1921 ja 1922. a. kuni APS'ile omade ruumide saamiseni asus APS'i raamatukogu Põllumajanduse kabinetis (Ülik. päähoones kolmandal korral). Ei saanud siis juttugi olla omast

lugemislauast. Kuid kortri saamisega avanesid seks võimalused. Lugemislaua on kõik suuremad eesti päevalehed, põllumajanduslikud ajakirjad, teisi eesti eriajakirju ja väljamaa (Saksa, Soome) põllumajanduse ajakirju. Kuna S'i korter kesklinnas asub, on lugemislaua kasutamine elav.

Raamatukogu toimikond on eriti vanemate APS'i liigete poolt tänu teeninud, sest ta omale Saksamaalt raamatuid tellides, on ka APS'i liigetele rohkesti raamatuid tellinud, ajal mil Saksa rahakurs õige madal oli. Sellel läbi on paljud APS'i liikmed omale õige odavalt raamatukogud soetanud. Praegust on raamatukogu juhataja Martin Gross.

1921 a. asusid veel tegevusele muuseumi- ja kodumaa põllumajanduse uurimise toimkonnad.

Muinsus toimikonna

Ülesanne oli suusõnalist kui ka materjalset põllumajandust käsitlevat vanavara koguda. Asutigi tööle. Toodi väiksemaid vanu põllutööriistu ja asetati esialgu põllutööriist ja masinate kabinetti, suuremad vaadati valmis, kuid ruumi puudusel ja osalt ka majandusl. põhjustel ei saadud neid Tartu tuua. Toimikond vaibus sel korral varjusurma, kust ta käesoleva aasta algul äratati. Nüüd töötab ta käsikäes E. rahva muuseumiga muinsuse toimikonna nime all. Möödunud suvel olid 4 stipendiaati toimikonna poolt välja saadetud, kes neli kihelk. hra dr. Mannise poolt kokkuseatud kava järele jäbi uurisid. Stipendiaadid olid põllumajandusteaduse üliõpilased. — Toimikonna juhataja käesoleval aastal on ksv. E. Kääparin.

Kodumaa põllumaj. uurimise toimikond

oli asutatud selleks, et üksikutele üliõpilastele toetust anda mõnede küsimuste uurimise juure asumisel ja ka Seltsi poolt suuremate uurimuste ettevõtmiseks ja avaldamiseks. See toimikond pole suutnud suuremat korda saata, pääle ksv. N. Roosa toetamise meie kurja umbrohu *Bunias orientalis*'e uurimisel, tema levinemise ja hävitusviiside suhtes.

Kodumaa põllumaj. ajaloo toimikond

kutsuti ellu 1922 a. Muretseti eesti põllumaj. kohta käivat vana kirjandust ja koguti umbes 100 poognalehekülge huvitavat materjali vanadelt inimestelt. Sel ajal peeti mitmed kõned, mis vanemat Eesti põllumajandust käsitlevad, nagu võis märgata aruande kõnekoosolekuid käsitlevas osas. Toimk. juhataja ksv V. Bahmani Tartust eemalejäämisega lõppes tegevus.

Seemnekogude ja herbaariumide toimikond

on asutatud 1922 a. lõpul. Kogud on saadud annetustena üksikutelt APS'i liigetelt. Toimikond on neid süstematiseerinud ja täiendanud, nii et mõned osad kaunis häade kogudena esinevad. Käesoleval aastal esineti umbrohtude herbaariumi ja seemetega seemnevilja näitustel.

Käesoleval semestril tellis Selts omale kogude jaoks vastavaid klaase otse Saksamaalt ja sellega ühes ka APS'i liigetele, kes omale kogusid soovivad korraldada.

Suuremaks APS'i ettevõtteks on kujunenud

põllumehe käsiraamatu

väljaandmise küsimus, milleks jälle eritoimikond on tekkinud. Põllumehe käsiraamatu kirjutamisele ja väljaandmisele on otsustatud asuda juba 1922 a., kuid see küsimus on seni veninud, ega ole suudetud veel ilmutada seniseid töö tulemusi. Põllumehe käsiraamat on õige sagedaseks Seltsi juhatuse kui ka üldkoosolekute harutlus-objektiks olnud.

1922 a. lõpul seati raamatu sisukava kokku, üksikud osad anti vastavatele isikutele kirjutada ja loodeti, et käsikirjad 1. aprilliks 1923 a. koos on. Ühed osad viibisid, teised olid aga märksa laiaulatuslikumad kui kavas ette nähtud. Kavatseti esialgu välja anda üks raamat, mis koosneks 3. osast: taimekasvatus, talupidamise õpetus ja karjakasvatus. Pärast aga selgus, et üksikult need osad välja andes küllalt suurte raamatutena võivad ilmuda, mis pärast siis ka otsustati nad üksikute osadena välja anda. I. osa käsikiri on nüüd valmis, keeleliselt ühtlustatud ja osalt trükkis. Enne käesolevat aastat ei oleks saanud teda ka majanduslikust küljest trükkida, kuna nüüd võimalused selleks hästi kordaläinud loterii tagajärjel on. Loterii korraldamisega ei tahtnud APS omale mammonat koguda, vaid seega leidis

ainult võimaluse põllumehe käsiraamatu trükkimiseks. — Loterii piletid saadeti soovijatele laiali ja lubati igale 20 pileti müüja'e tasuta käsiraamat saata. Selle lubaduse põhjal voolaski pile-
tite eest raha kergemini kokku kui muidu loteriide korraldamisel. Raamat trükikojast ilmudes
saadetakse pileтите müüjatele — kes suures enamuses tegelikud põllumehed — kätte. Sellega
on raamat rohkem arvul levitatud — mis igatahes kultuurtöö

Käesoleval aastal on asutud põllum käsir. nimetatud osade kõrval ka aiatöö osa
kirjutamisele.

I osa käsiraamatust ilmub hiljemalt tuleva aasta algul, kuna teiste osade kohta praegu
raske ennustada.

Foto-toimkond

moodustus 1923 a. algul. 1923 ja 24 a. korraldati toimkonna poolt kursused fotografeerimise
alal, mõlematel aastatel paralleelselt kahele rühmale — algajatele ja varem oskajatele. — Õpe-
tus kursustel oli teoreetiline kui ka praktiline — mida andis hra dots. Luksepp

A. Lomp'i foto.

APS'i raamatukogu ruum ja raamatukogu toimkonna juhatus.

Istuvad pahemalt paremale J. Keernik, M. Gross (juhataja), A. Jürjer, seisab A. Jaanson.

Läinud aasta lõpul asutati

kõnede ja arvustuste toimkond,

mille algatajaks ja juhatajaks ksv. A. Käsebiel. Toimkond on kogunud enda ümber võrdle-
misi suure kogu inimesi, kes huviga asja juures. Käesoleva aasta I sem. peeti arvustuskoo-
sule koguteos „Eesti“ ilmunud I osa — Tartumaa üle. On peetud 7 ettekannet üksikute liigete
poolt, millele on järgnenud vaidlused. — Selle toimkonna ülesanne on üldse harjutada oma
liikmeid kõnedega esinema, vabalt mõtteid avaldama ja arvustama.

Käesoleval semestril on ettenähtud põllumajanduse ajakirja „Põllumehe“ arvustus, mil-
line töö toimkonna liigete vahel juba jaotatud.

Pääle mainitud teaduslikkude toimkondade on hilisemal ajal tekkinud APS'i juure veel
teistsuguse ilmega toimkonnad, nimelt „Ühis pere“ ja kodukaunistamise toim-
konnad.

Ühis pere toimkonna

mõtte algatajaks oli ksv. A. Oja. Toimkonna ülesandeks on sõprust ja üksmeelt APS'i
liigete vahel arendada. Selleks kavatakse korraldada ühiseid koosviibimisi, kohviõhtuid jne.

Korteri laienemisega oli võimalus toimkonnal omale APS'ilt tuba saada, mille läbi on võimalus avanenud toimkonnal omale kooskäigu koht muretseda.

Kõige noorem APS'i toimkondadest on

Kodukaunistamise toimkond.

Majaisa A. Käsebier, kes igati hoolitseb, et kord majas, tahaks näha häämeelega, et meie kodu ka kaunis oleks. Selleks koondaski enda ümber kena kogu nooremaid kaasvõitlejaid. Toimkond asus tegevusele alles käesoleval semestril. Kodukaunistuse teostamine oleneb suurelt majanduslikust seisukorrast, sellepärast on esimeses järjekorras kava välja töötatud, kuidas raha seks otstarbeks koguda. Selleks on ette nähtud sisemine korjandus APS'is, trahvirahad kõnede ja arvustuste toimkonna liigetelt koosolekutele hiljaksjäämisel jne.

See oleks lühidalt kokkuvõetuna kõik toimkondade tegevuse kohta.

Tahaks lõpuks veel mainida lühidalt mõnda APS'i suuremat ettevõtet.

On korraldatud järgmised õppereisid:

1920. a. Vahile.

1922. a. suvel 1) Soome, ühtlasi Tampere näitusele ja 2) ringi kodumaa paremates majapidamistes Valga-, Viljandi- ja Pärnumaal.

1923 a. kevadel oli APS'il võimalus meie hõimurahva — soomlaste agron. üliõpilasi oma külalistena vastu võtta. Samal aastal korraldati APS'i eestvõttel õppereis P.-Eestisse.

APS on korraldanud kõnekoosolekuid maal tegeliste põllumeestele mitmel puhul. Suuremalt olid need korraldatud 1922. a. jõuluvaheajal, mil umbes 10 APS'i liiget mitmes kohas kõnelemas käisid.

APS on välja kuulutanud paarilaastalnimelt 1922, 1923 võistlustööd rahaliste auhindade pääle. Kahjuks ei leidunud aga kirjutajaid. See on täiesti seletatav töörohkusega õpingutel ja muu kõrvaltegevusega, millega üliõpilased seotud.

APS algatas 1924. a. Dr. Aleks. Eisenschmidt'i 10 a. surmapäeva pühitsemise küsimuse. Selleks korraldati Vanemuise väikeses saalis APS'i poolt 6. aug. pidulik koosolek, kus kõnelesid Dr. Eisenschm. elu ja tegevuse üle ksv. Liis Martinson, prof. Köpp ja Dots. Rootsi Ühtlasi anti sel puhul väike raamat välja, päälkirja all „Dr. phil. Aleks. Eisenschmidt'i elulugu ja tegevus“ — mille väljaande kulud need ühistegelised asutused katsid, kus Aleks. Eisenschm. tegutsenud oli.

Viiks pikale loetleda veel kõik, mis APS on teinud, kuid pääjoontes on suuremad ettevõtted loetletud. Usun, et sellest küllalt on nii noore asutuse tegevuseks ja võrsumiseks. — 5 aastat on ikkagi seltsi elus lühikene aeg.

Konkreetseid tagajärgi ei ole Seltsi tegevusel praegust nii palju ette tuua, sest tööd on mitmel alal pooleli ja palju alles äsja üleskerkinud uusi ideid, millede teostamine loodetavasti järgneva 5 tegevusaasta kestel teostub. Rõõmustav on siinkohal märkida üksmeelt, mis on Seltsis valitsenud ja igati tagajärjerrikkaks töötamiseks kaasa aidanud. Jääks soovida, et see üksmeel ikka Seltsis edasi kestaks ja töövaim kasvaks, käsikäes Seltsi liigete arvu kasvamisega.

EMÜ
RAAMATUKOGU

POSTI MAAILLIPUOLIN RAAMATUKOKKI

1 0600 00120751 8

